

Člověk má do budoucna šanci, ale rozhoduje se o ní už teď

Rozhovor s režisérem Ivanem Krejčím

Ten letošní rok sis někde objednal? V nějaké agentuře na splněná přání?

„Trošku jsem měl pocit, že to tak je – oslavil jsem životní jubileum, divadlo získalo řadu cen,... Jeví se to jako zlomový rok, ale jak už jsem říkal při oslavě padesátky – hlavně se z toho nepo...t.“

Která z těch letošních událostí se tě „vzala“ nejvíc?

„Nejde to srovnávat, důležité je, že je to součást životního příběhu a je to takový zázrak, jak se všechno sešlo. Až jsem se lekl, jestli tohle není vrchol, a jestli už nebude následovat jen pád (*smích*).

Ale víš, že koho chce bůh potrestat, splní mu veškerá přání? Zbylo ti ještě nějaké?

„To je sice pravda, ale spíše jsou to pro mě nečekaná překvapení. Navíc nejsem úplně ten typ, co si projektuje, čeho musí dosáhnout. Já se těším tím, co žiju. Nejde o minulost ani o tu budoucí projekci, ale o to, co je teď.“

Pokud se ti daří žít jen přítomností, tak jsi šťastný člověk...

„Snažím se. Je to jako s inscenací. Na začátku má člověk nějaký plán, koncepci, ale pak začne zkoušet a schválně na to všechno zapomene, protože jen tak ho ta věc může znovu překvapit a je šance, že se uchová její živost.“

Je ještě v rámci úspěšnosti divadla kam jít dál? Není čas třeba začít budovat nové divadlo někde jinde? Nebo už by se ti do risku nechtělo?

„Kdykoliv hostuji, tak si vždy znovu uvědomím, že v něčem je Aréna jedinečná. Je to v té „smlouvenosti“, víme o sobě, rádi si spolu hrajeme a zkoušíme. Těch deset let soustavné práce se zhmotnilo skoro do zázraku. A uvědomuji si, jak je těžké toho dosáhnout, a že nestačí jen práce, ale také musíte mít štěstí, čas, lidi, diváky. Reflektoval jsem na jednu výzvu na případný přechod jinam, to byl konkurz na šéfa činohry pražského Národního divadla, ale vlastně jsem šťastný, že to dopadlo, jak to dopadlo. Ale výzva to byla krásná a děkuji za ni, protože mě přiměla přemýšlet o jiném. Tohle mám zatím pro sebe vyřešeno – nechystám se jinam, ale nikdy nevíte, jaké výzvy přijdou.“

Pocit'uješ po získání cen ze strany kolegů z jiných divadel zvýšený zájem o KSA nebo spíš závist?

„Přirozeně to s sebou nese obojí. Ale já věřím, že lidé jsou v podstatě dobří a přející a tak si myslím, že nám spíše fandí a že to může být pro ně inspirací.“

Jaké to je, mít padesát let? Bilancuješ? Cítíš se na nějakém životním předělu?

„Je to jenom číslovka. Když jdu ráno na zkoušku je mi sto, pak se během zkoušky začnou dít věci a je mi třicet a mám pocit, že jsem pořád na začátku.“

Jak sis ve dvaceti myslel, že bude vypadat tvůj život v těch padesáti?

„Nijak, přišlo mi, že v tom věku už je člověk mrtvý.“

Ptám se v souvislosti s Lidskou tragikomií, kde v prvním dějství je postavám dvacet let, ve druhém padesát a ve třetím pětasedmdesát...

„Člověk se lekne, spatří-li po létech lidi, kteří v jinošství vzbuzovali největší naděje. Cituje ve hře Klíma Schopenhauera. To je věta ze hry a vystihuje téma, které mám rád. Objevuje se i v řadě dalších děl, třeba Čechov se tématem zmarňeného života hodně zabývá. Klíma vytvořil velkolepou tragigrotesku, kdy vidíme maturanty, kteří si vytyčují své sny, ty maximy, jak změnit svět. Pak je vidíme po třiceti letech, kdy z ideálů už moc nezbylo a je to jen jakési pinožení a pak vidíme ty pětasedmdesátileté trosky, které ledva žijí, ale pořád se hádají, jsou malicherní a nikam se neposunuli. Což je hrozně smutné, ale zároveň hrozně zábavné – alespoň my se to snažíme dělat jako komedii. Tenhle oblouk jasně ukazuje, jak život rychle uteče a jak se jednoduše dá zmarnit a propást.“

Proto jsem se ptala, jak sis ve dvaceti představoval svůj život...

„Já jsem už tehdy chtěl dělat divadlo, to jsem věděl jistě jako máloco, ale kam se dostanu, to jsem netušil. Dělal jsem ho v té době amatérsky, šel jsem pracovat na dráhu, abych měl dny volna, pak jsem se třikrát hlásil na DAMU, než mě vzali, i jsem kvůli tomu absolvoval vojnu... Hlavně jsem si ale nepředstavoval, že budu v Ostravě, chtěl jsem kamkoliv jinam. Dnes jsou tu podmínky pro divadlo skvělé, takže se mi podařilo to, o čem jsem ani nesnil.“

Jak Lidská tragikomedie souvisí s tím, čemu se KSA tematicky věnuje?

„Tragikomedie je náš nejoblíbenější žánr, často se pokoušíme najít humor ve věcech, kde se obvykle nečeká. A také je tahle hra obrovskou příležitostí pro herce, kteří se musí vyrovnat s časovými posuny postav v průběhu padesáti pěti let. Takže je tam všechno, co potřebujeme.“

L. Klíma byl především filozof s tezemi, které jsou někdy nahlíženy až jako amorální. Zbožštění sama sebe, kdy sám subjekt určuje, co je a co není pravda – to vidíme ve společnosti často i dnes. Jak ty z tohoto pohledu vnímáš Klímu?

„Má to i téměř každý režisér☺ Můj nejoblíbenější Klímův citát je – *Po všem usilování o božské, volím provizorní návrat k lidskému*. Klímu vnímám jako někoho, jehož díla se hluboce dotýkají života a tvorby, někoho, kdo dokázal věci pojmenovat. Klíma mluví o maximách v alkoholovém deliriu a je to nádhera. Zde nejde o teorie, ale o dennodenní praxi, jak se vysmeknout z malých poměrů. A právě ten radikalismus a schopnost podívat se na svět tvrdě a nemilosrdně, je mi strašně sympatický, protože v Čechách to není úplně obvyklý postoj. Víc Klímy by to chtělo.“

Lidskou tragikomedii jsi dělal před 13 lety jako svou první inscenaci v Aréně. Proč ji děláš znovu?

„Přišel s tím Tomáš Vůjtek, který sice nemá rád, když se opakujeme, ale naznal, že možná nazrála doba se k Lidské tragikomedii vrátit. V původní Aréně to byla inscenace, kterou jsem měl moc rád a přiznám, že mě i napadalo, že bych se k ní někdy vrátil. Z toho je dobře vidět, že cesty osudu jsou nevyzpytatelné.“

Vidíš tu hry nyní jinak, než před lety?

„Ano i ne. Já už jsem tu původní inscenaci skoro zapomněl, ale třeba Michal Čapka, který v tom tehdy také hrál, mi říká – tohle jsme dělali úplně stejně. Mám pocit, jako bych se setkal s nějakým dávným známým, se kterým ale ihned navážu rozhovor tam, kde jsme před lety skončili. Takže mě to překvapuje a zároveň je to nějak známé a blízké.“

Proč někteří hrají stejné role jako před 13 lety?

„Kluci to tenkrát hráli bezvadně, takže nebyl důvod obsazení některých rolí měnit. Ale myslím si, že to stejně bude jiné, protože všichni se v životě někam posunuli a mají tudíž možnost si ve stejných rolích najít něco nového.“

Jazyk hry není jednoduchý – není dnes už anachronismem uvádět takový text?

„Tak jak je vykloubená doba, tak je vykloubený i jazyk téhle hry, Klíma se zdá skoro současníkem.“

Jaký tedy bude Klíma dnes v Aréně?

„Je to především úžasná zábava a velkolepý oblouk, kdy vidíme celý jeden lidský životní běh. Mladické bláznění v prvním dějství, gogolovské druhé dějství se vším tím klaněním se modlám a s nenaplněnými sny, až po tragigroteskní dějství stáří. Klíma nedává laciné naděje, ví, že život je krutý, a že často končíme v bolestech a sami.“

Ve dvaceti sis svých padesát let nijak nepředstavoval. Jak tedy díky téhle hře vidíš svých pětasedmdesát a výš?

„Musím se držet v kondici, co to nejdéle půjde. Pro mě byl velkým vzorem třeba pan režisér Janík. Nebo teď jsem v Praze zkoušel s Janem Kačerem, který má letos osmdesát. Pořád mu to úžasně myslí, v inscenaci nám hraje, zpívá, bubnuje. To je pro mě naděje, že to někdy vyjde. Člověk má šanci, ale rozhoduje se o ní už teď.“